

Akhlaq-i zīstī

i.e., Bioethics Journal

2022; 12(37): e48

The Bioethics and Health
Law InstituteMedical Ethics and Law
Research CenterInternational Association
of Islamic Bioethics

Identifying the Components of Ethical Capital in Educational Organizations Using a Metasynthesis Qualitative Approach

Adel Zahed Babelan^{1*}, Salim Kazemi², Shahram Mehravar Giglou³, Morteza Javidpour²

1. Department of Educational Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

2. Department of Educational Administration, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

3. Department of Higher Education Management, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: Ethical capital in educational organizations is a set of ethical relationships that lead to the formation of teamwork and increase productivity. Therefore, the present study aimed to identify the components of ethical capital in educational organizations using a metasynthesis qualitative approach.

Methods: The research was conducted within the framework of a qualitative approach and using the metasynthesis method with the seven-step approach of Sandlowski and Barroso (2007). The statistical population of the study includes all Persian and English researches and studies published in the field of moral capital between 2000 and 2021. In this regard, keywords related to the purpose of the research were searched and the obtained articles and documents were examined using purposive sampling method according to the acceptance criteria. Finally, 19 articles that met the inclusion criteria were studied and analyzed using three-step coding method (open, axial, selective) by MaxQDA 2020 software.

Ethical Considerations: The requirements of research ethics have been considered in the monitoring of the synthesized articles.

Results: Based on the results of data analysis, 82 open codes were identified for data collection, which were classified into 3 main categories and 11 sub-categories, which are individual (responsibility, ethical model, honesty, and ethical loyalty), organizational (ethical culture of the organization, Organizational ethics, ethical leadership style) and extra-organizational (social, economic, political and cultural factors).

Conclusion: Organizational behavior researchers with the aim of increasing moral capital in the organization, while identifying its components, can consider appropriate programs and solutions to increase superior behaviors in the organization. The results of the present research can help employees in terms of identifying the factors affecting moral capital and increasing its level in the organization.

Keywords: Ethical Capital; Metasynthesis; Educational Organizations; Qualitative Approach

Corresponding Author: Adel Zahed Babelan; **Email:** zahed@uma.ac.ir

Received: April 30, 2022; **Accepted:** August 12, 2022; **Published Online:** March 14, 2023

Please cite this article as:

Zahed Babelan A, Kazemi S, Mehravar Giglou SH, Javidpour M. Identifying the Components of Ethical Capital in Educational Organizations Using a Metasynthesis Qualitative Approach. Akhlaq-i zisti, i.e., Bioethics Journal. 2022; 12(37): e48.

انجمن بین‌المللی اخلاق زیستی اسلامی / مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی / انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

مجله اخلاق زیستی

دوره دوازدهم، شماره سی و هفتم، ۱۴۰۱

شناسایی مؤلفه‌های سرمایه اخلاقی در سازمان‌های آموزشی با استفاده از رویکرد کیفی

فرا ترکیب

عادل زاهد بابلان^{۱*}، سلیم کاظمی^۲، شهرام مهرآور گیگلو^۳، مرتضی جاویدپور^۲

۱. گروه علوم تربیتی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
۲. گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
۳. گروه مدیریت آموزش عالی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: سرمایه اخلاقی در سازمان‌های آموزشی مجموعه‌ای از روابط اخلاقی است که باعث شکل‌گیری کار گروهی و افزایش بهره‌وری می‌شود، لذا پژوهش حاضر با هدف شناسایی مؤلفه‌های سرمایه اخلاقی در سازمان‌های آموزشی با استفاده از رویکرد کیفی فرا ترکیب انجام شده است. **روش:** پژوهش حاضر در چارچوب رویکرد کیفی و با استفاده از روش فرا ترکیب با رویکرد هفت مرحله‌ای سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷ م.) انجام شد. جامعه آماری مورد مطالعه شامل کلیه تحقیقات و مطالعات فارسی و انگلیسی چاپ‌شده در حوزه سرمایه اخلاقی در بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۱ می‌باشد. در این راستا، واژگان کلیدی مرتبط با هدف پژوهش مورد جستجو قرار گرفت و مقالات و اسناد به دست آمده با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و با توجه به معیارهای پذیرش مورد بررسی قرار گرفتند که در نهایت ۱۹ مقاله که از معیارهای ورود به مطالعه برخوردار بودند، با استفاده از روش کدگذاری سه مرحله‌ای (باز، محوری، انتخابی) از طریق نرم‌افزار MaxQDA 2020 تجزیه و تحلیل شدند. **ملاحظات اخلاقی:** الزامات اخلاق پژوهشی در پایش مقالات مورد سنتز مطمح نظر قرار گرفته است. **یافته‌ها:** بر اساس نتایج تحلیل داده‌ها برای جمع‌آوری داده‌ها ۸۲ کد باز شناسایی شد که در ۳ مقوله اصلی و ۱۱ مقوله فرعی دسته‌بندی شدند که عبارتند از: مقوله‌های فردی (مسئولیت‌پذیری، الگوی اخلاقی، صادق بودن و وفاداری اخلاقی)، سازمانی (فرهنگ اخلاقی سازمان، جو اخلاقی سازمان، سبک رهبری اخلاقی) و فراسازمانی (عوامل اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی). **نتیجه‌گیری:** پژوهشگران رفتار سازمانی به منظور افزایش سرمایه اخلاقی در سازمان می‌توانند با شناسایی مؤلفه‌های آن، برنامه‌ها و راهکارهای مناسب را جهت افزایش رفتارهای متعالی در سازمان مد نظر قرار دهند. نتایج تحقیق حاضر می‌تواند از مجرای شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر سرمایه اخلاقی و افزایش آن در سازمان به کارکنان کمک کند.

واژگان کلیدی: سرمایه اخلاقی؛ فرا ترکیب؛ سازمان‌های آموزشی؛ رویکرد کیفی

نویسنده مسئول: عادل زاهد بابلان؛ پست الکترونیکی: zahed@uma.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۱۰؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۲۱؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱۲/۲۳

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Zahed Babelan A, Kazemi S, Mehravar Giglou SH, Javidpour M. Identifying the Components of Ethical Capital in Educational Organizations Using a Metasynthesis Qualitative Approach. *Akhlaq-i zisti, i.e., Bioethics Journal*. 2022; 12(37): e48.

مقدمه

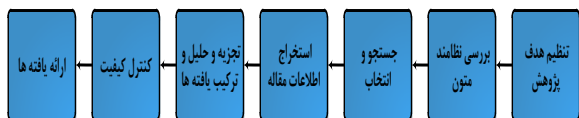
عصر و دوران امروز دنیای پیچیده‌ای از دانش و فناوری و فنون و ابزارهای مختلفی است که دانش مدیریت نیز از آن مجزا نمی‌باشد؛ اما حقیقت آن است که در دهه‌های اخیر جنبه دیگری از وظایف سازمانی نقش پراهمیتی یافته و آن، سرمایه اخلاقی سازمان است. اخلاق، می‌تواند نقش پراهمیتی در بهبود روند فعالیت‌های سازمان ایفا کند (۱). یکی از مسائل مهمی که امروزه در نظام حرفه‌ای مطرح است، بحث اخلاق و مؤلفه‌های آن می‌باشد. در زمان حاضر، اخلاق به عنوان یکی از مهم‌ترین متغیرها در موفقیت سازمان‌ها شناخته شده است و قادر است به میزان چشم‌گیری سازمان را جهت کاهش تنش و توفیق در تحقق اهداف یاری رساند، لذا داشتن اخلاق در سازمان‌ها به منزله یک مزیت رقابتی مطرح می‌باشد (۲). ضعف اخلاقی سازمان بر عملکرد سازمان اثر سوء می‌گذارد چه این که قوت آن، تأثیر چشم‌گیری بر موفقیت سازمان دارد (۳). اخلاقیات در سازمان به عنوان نظامی از ارزش‌ها، باورها، اصول، مبانی، باید‌ها و نبایدها تعریف می‌شود که بر اساس آن نیک و بدهای سازمان مشخص و عمل بد از خوب متمایز می‌گردد، لذا اساس فعالیت سازمان‌ها، ضمن برخورداری از اخلاق، بر سرمایه نیز متکی است (۴).

باید در نظر داشت، در تجزیه و تحلیل رفتار سازمان‌ها علی‌الخصوص در سازمان‌های آموزشی، پرداختن به اخلاق و ارزش‌های اخلاقی یکی از الزامات است (۵). در این میان، یکی از عوامل موفقیت سازمان‌ها، سرمایه اخلاقی است (۶). پیچیده شدن روزافزون سازمان‌ها و افزایش میزان کارهای غیر قانونی و غیر مسئولانه در محیط‌های کاری توجه مدیران و صاحب‌نظران را به بحث اخلاق و مدیریت اخلاق معطوف ساخته است. سازمان‌ها با ایجاد یک برنامه مدیریت اخلاق می‌توانند اخلاقیات را در محیط کار مدیریت کنند. برنامه‌های اخلاق به سازمان‌ها یاری می‌رسانند تا در شرایط آشفته، عملکرد اخلاقی خود را حفظ کنند (۷).

یکی از ساحت‌های اخلاق، رعایت موازین و شؤونات اسلامی بیان شده است. این به معنی اهمیت توجه به ارزش‌های

اسلامی در طراحی چیدمان مدل‌های اخلاق در سازمان‌هاست. آنچه مسلم است احیای ارزش‌های اصیل اخلاقی شرط لازم حاکمیت بخشیدن به اسلام در جامعه نیز هست و در جوامع کنونی، نظام آموزشی متولی احیای این ارزش‌هاست (۸). با توجه به تأکید شریعت بر ارزش‌های اخلاقی، هر خدمتی که در سازمان‌ها، به ویژه سازمان‌های آموزشی ارائه می‌شود، باید مبتنی بر اخلاق باشد (۹). سرمایه اخلاقی می‌تواند به عنوان «بسیج ارزش‌های اخلاقی» تعریف شود (۱۰). تاکنون سه دسته تعریف، یکی سرمایه معنوی به عنوان سرمایه دینی، دیگری سرمایه معنوی به عنوان عاملی معنابخش به زندگی و در آخر سرمایه معنوی در قالب دلبستگی به خدای متعال برای این پدید معرفی شد است (۱۱). در دین اسلام معنویت در قالب پایبندی به رفتارها و باورهای مذهبی همراه با دلبستگی، توکل و امید به لطف و مدد بیکران الهی معرفی شده است (۱۲). از این رو نقش و اهمیت سرمایه اخلاقی و تمرکز بر راهکارهای ارتقای کیفیت آن در حوزه فردی، گروهی و سازمانی، یکی از مسائل اساسی و محوری در همه جوامع بشری است و اهمیت حفظ و ثبات سازمانی و توسعه آن بر این مبنا بر کسی پوشیده نیست، چراکه سرمایه اخلاقی در بلندمدت می‌تواند جایگاه مناسبی را برای سازمان‌ها و جوامع به وجود آورد. در کشور ما با توجه به مستندات، تاکنون کمتر به مقوله اخلاق و سرمایه اخلاقی سازمان‌ها پرداخته شده است، در حالی که در کشورهای غربی برای هر دانش مرتبط با سازمان و مدیریت، شاخه‌ای با عنوان اخلاق به شکل مدون به همراه پارادایم مربوطه وجود دارد (۱۳) و این در حالی است که اگر اصول یا ارزش‌های اخلاقی به طور گسترده در عوامل (فرآیندی، زمینه‌ای، محتوایی و ساختاری) سازمان‌های آموزشی و بر اساس یک چارچوب مشخص پیش‌بینی یا آینده‌پژوهی شود، به طوری که در میان کارکنان سازمان رایج شود و همچنین رفتار مدیران نیز بر پایه اصول صحیح حرفه‌ای و اخلاقی شکل بگیرد، موفقیت سازمانی نیز افزایش خواهد یافت. بنابراین با توجه به اینکه وجود سرمایه اخلاقی در سازمان‌های آموزشی باعث اخلاق‌مدار شدن سازمان می‌شود و همچنین با عنایت به نکات یادشده، مسأله اصلی

برای دستیابی به هدف پژوهش از روش فراترکیب، مطابق با الگوی Sandlowski and Baros استفاده شد که خلاصه این مراحل در شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱: گام‌های فراترکیب بر اساس روش هفت‌مرحله‌ای

روش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و با رویکرد کیفی فراترکیب تدوین شده است. فراترکیب مشابه فراتحلیل، برای یکپارچه‌سازی چندین مطالعه و ایجاد یافته‌های جامع و تفسیری صورت می‌گیرد. این روش در مقایسه با رویکرد فراتحلیل کمی که بر داده‌های کمی ادبیات موضوع و رویکردهای آماری تکیه دارد، بر مطالعات کیفی متمرکز است و به کیفیت ترجمه مطالعات کیفی و فهم عمیق پژوهشگر برمی‌گردد. به عبارت دیگر، فراترکیب، ترکیب تفسیر تفسیرات داده‌های اصلی مطالعات منتخب است (۱۴).

جامعه پژوهش شامل کلیه اسناد و مدارک علمی (مقالات علمی پژوهشی، پایان‌نامه‌ها و کتاب‌ها) منتشرشده در زمینه سرمایه اخلاقی طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۱ می‌باشد. برای انتخاب مقالات از واژگان کلیدی سرمایه، سرمایه اخلاقی و معادل انگلیسی واژگان شامل Capital, Moral Capital در پایگاه‌های اطلاعاتی کتابخانه‌ها، پژوهشکده‌ها و سایت‌هایی همچون جهاد دانشگاهی، پایگاه مجلات تخصصی نور، مگیران، مقالات علمی همایش‌های کشور، پایگاه نشریات کشور، ایران‌داک، سیویلیکا، علم‌نت و پایگاه‌های استنادی و اطلاعاتی معتبر خارجی شامل Science Direct, Google Scholar, Scopus, Springer و IEEE مورد جستجو قرار گرفت. همچنین از پارامترهای مختلفی مانند عنوان، چکیده، محتوا، دسترسی و کیفیت روش پژوهش برای ارزیابی و انتخاب مقالات استفاده شد.

یافته‌ها

ارائه یافته‌های منسجم در تحلیل کیفی و به خصوص در این پژوهش مستلزم حفظ و ارائه روند تولید نتایج مبتنی بر روش فراترکیب منتخب است. در این قسمت، یافته‌های هر مرحله مطابق با مدل سندلوسکی و باروسو در هفت گام زیر ارائه می‌گردد:

۱. گام اول: طرح سؤال پژوهش: برای تنظیم و دستیابی به سؤال اساسی پژوهش معیارهای مختلفی مانند چه چیزی، چه زمانی و چگونه روش مورد استفاده قرار می‌گیرد. براین اساس، در این پژوهش، سؤال اساسی این است که مؤلفه‌های سرمایه اخلاقی در نظام آموزشی کدام‌اند؟

۲. گام دوم: مروری نظام‌مند بر ادبیات: برای جمع‌آوری اطلاعات در مورد موضوع پژوهش از داده‌های اولیه همچون مقاله چاپ‌شده در نشریات معتبر گذشته استفاده شده است. همه مقالات منتشرشده در حوزه سرمایه اخلاقی بوده است. در رویکرد فراترکیب، ادبیات و مبانی نظری پژوهش‌های چاپ‌شده، اطلاعات پژوهش به شمار می‌رود. جامعه آماری حاضر در این پژوهش مشتمل است بر تمام پژوهش‌هایی که در حوزه سرمایه اخلاقی انتشار یافته است.

۳. گام سوم: جستجو و انتخاب متون مناسب: در این قسمت طبق فرایند جستجوی منابع، لازم است مشخص شود که آیا مقالات دریافتی حاصل از جستجو، متناسب با سؤال پژوهش است یا خیر. برای رسیدن به این هدف، چندین پژوهش منتخب انتخاب و مورد بازبینی قرار گرفت. در این گام، در هر مرحله بازبینی، مقالات بر اساس عوامل مختلفی از جمله میزان ارتباط با موضوع پژوهش، زبان مطالعه، زمان مطالعه،

روش‌های مطالعه، شرایط و نوع پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند و مواردی که دارای ارتباط کمتری بودند، از فرایند فراترکیب کنار گذاشته شدند.

عنوان	<ul style="list-style-type: none"> • تعداد مقالات منتخب شده به دلیل عنوان (۵۳) • تعداد مقالات رد شده به دلیل عنوان (۹)
چکیده	<ul style="list-style-type: none"> • تعداد مقالات منتخب شده به دلیل چکیده (۴۴) • تعداد مقالات رد شده از نظر چکیده (۷)
محتوا	<ul style="list-style-type: none"> • تعداد مقالات منتخب شده به دلیل محتوا (۳۷) • تعداد مقالات رد شده به دلیل محتوا (۱۰)
کیفیت	<ul style="list-style-type: none"> • تعداد مقالات منتخب شده به دلیل کیفیت (۲۷) • تعداد مقالات رد شده به دلیل کیفیت (۸)
کل	• تعداد مقالات نهایی انتخاب شده (۱۹)

شکل ۲: روند بازبینی و انتخاب منابع مرتبط

در نهایت پس از فرایند روند بازبینی و انتخاب منابع مرتبط ۱۹ مقاله به عنوان مقالات نهایی منتخب مورد استفاده قرار گرفتند. منابع استفاده شده برای استخراج کدها در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱: پژوهش‌های انجام شده در حوزه سرمایه اخلاقی

نویسنده یا نویسندگان	سال	عنوان مقاله	مجله
حبیب مرادی و همکاران	۱۴۰۰	طراحی مدل سرمایه اخلاقی سازمان با تأکید بر آموزش در صنعت حمل و نقل دریایی (مورد مطالعه: اداره کل بنادر و دریانوردی استان مازندران)	فصلنامه آموزش در علوم دریایی
روشن بخش قنبری و همکاران	۱۴۰۰	سرمایه اخلاقی تقویت کننده الگوی مفهومی اقتصاد رسانه‌های	فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری
شجاع و همکاران	۱۴۰۰	ارائه مدل تأثیر سرمایه‌های فرهنگی، اجتماعی و اخلاقی بر استقلال مدیران مالی و کیفیت گزارشگری	فصلنامه اقتصاد مالی
کیانی و همکاران	۱۳۹۹	رابطه بین سرمایه اخلاقی با یادگیری اخلاقی	اولین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت
عسگری	۱۳۹۹	شناسایی مؤلفه‌های سرمایه اخلاقی در شهرداری استان قم	پایان نامه
رضایی	۱۳۹۸	تدوین الگویی برای ارتقای کیفیت سود مبتنی بر سرمایه اخلاقی و تفکر انتقادی	پایان نامه
براتیان	۱۳۹۸	بررسی و تحلیل تأثیر سرمایه اخلاقی (شفافیت، اعتماد، عدالت) در رضایت مشتری (مورد مطالعه: مشترکین جدید صنایع شرکت گاز استان تهران)	پایان نامه
میری کرمانشاهی و	۱۳۹۸	مدل سرمایه اخلاقی مدیران مدارس ابتدایی غیر دولتی خاص شهر تهران	فصلنامه سبک زندگی اسلامی

نویسنده یا نویسندگان	سال	عنوان مقاله	مجله
همکاران			با رویکرد سلامت
زندگی و همکاران	۱۳۹۸	آزمون نرخ مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت مبتنی بر دو رویکرد سرمایه مبادله‌ای و سرمایه اخلاقی بر احتمال ورشکستگی	فصلنامه حسابداری مدیریت
قاسمی و همکاران	۱۳۹۷	شناسایی مؤلفه‌های سرمایه اخلاقی سازمان‌ها (مطالعه موردی)	فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی
زارعی متین و همکاران	۱۳۹۶	سرمایه اخلاقی مولد سرمایه اجتماعی	فصلنامه مدیریت و سرمایه اجتماعی
ترجانی	۱۳۹۴	بررسی سنجش سرمایه اخلاقی اعضای هیأت علمی دانشگاه مازندران و رابطه آن با سرمایه اجتماعی سازمانی دانشجویان	پایان‌نامه
ترجانی و همکاران	۱۳۹۴	سرمایه اخلاقی، سرمایه اجتماعی و مدیریت دانش در دانشگاه	هشتمین کنفرانس ملی و دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت دانش
استومپکا (Sztompka)	۲۰۱۹	سرمایه اخلاقی: یک پیش‌نیاز مهم برای تحولات اجتماعی و نوسازی موفقیت‌آمیز	Violence and Justice
کیسی (Casey)	۲۰۱۹	توسعه ظرفیت و سرمایه اخلاقی در مشارکت برای دستاوردهای آرمانی	Economic and Industrial Democracy Springer
وانگ (Wang)	۲۰۱۸	سرمایه اخلاقی مولد افزایش ارزش‌ها	Springer
جای (Jaye)	۲۰۱۸	اقتصاد اخلاقی و سرمایه اخلاقی در مراکز درمانی و پزشکی	Qualitative Health Research
ساه، شیم و باتون (Suh, Shim & Button)	۲۰۱۸	رابطه سرمایه اخلاقی با فرهنگ اخلاقی	International Journal of Law, Crime and Justice
شفر (Shafer)	۲۰۱۵	شناسایی مؤلفه‌های سرمایه اخلاقی	Journal of Business Ethics

۴. گام چهارم: استخراج اطلاعات پژوهش: در این مرحله، محتوای مقالات انتشار یافته در حوزه سرمایه اخلاقی توسط پژوهشگران مورد بررسی دقیق قرار گرفت و مفاهیمی که ارتباط با سرمایه اخلاقی داشتند، انتخاب و بر اساس آن‌ها مفاهیم و کدهای کلی شکل گرفت. از بین مقالات انتخاب شده تعداد ۱۳۱ کد استخراج شد. به علت تکراری بودن بعضی از کدها در مقالات انتخاب شده کدهای تکراری حذف شد که تعداد ۸۲ کد مورد استفاده قرار گرفت. در خصوص کدهای استخراج شده پس از پالایش و بررسی دقیق محققان و با توجه به تشابهات و اشتراکات بعضی از این مقولات با یکدیگر، مقوله‌بندی نهایی صورت گرفت که این مفاهیم در ۱۱ مقوله و سه مؤلفه اصلی قرار گرفتند.

۵. گام پنجم: تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی: پژوهشگر در طول تجزیه و تحلیل، موضوعاتی را جستجو می‌کند که در میان مطالعه‌های موجود در فراترکیب پدیدار شده است. این مورد به عنوان بررسی موضوعی شناخته می‌شود. بنابراین پژوهشگر ابتدا تمامی مؤلفه‌های شناسایی شده از مطالعات را کد در نظر می‌گیرد و سپس با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از این کدها، آن‌ها را در یک مفهوم مشابه دسته‌بندی می‌کند. به این ترتیب مفاهیم (مضمون‌های) پژوهش شکل داده می‌شود (۱۵). در این پژوهش، ابتدا تمام مؤلفه‌های استخراج شده از مطالعه‌ها به عنوان شناسه در نظر گرفته و سپس با در نظر گرفتن معنای هر یک از آن‌ها، شناسه‌ها در مفهومی مشابه تعریف شد، سپس مفاهیم مشابه

شناسایی شود.

در مقولات تبیین‌کننده دسته‌بندی گردید تا به این ترتیب مؤلفه‌های سرمایه اخلاقی در قالب کدهای اصلی پژوهش

جدول ۲: مقوله‌بندی یافته‌ها

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز (مفاهیم اولیه)
	الگوی اخلاقی	الگو بودن از لحاظ اخلاقی نشان دادن ارزش‌های اخلاقی داشتن عقاید و باورهای اخلاقی مورد قبول داشتن انضباط کاری اصلاح رفتارهای نادرست در سازمان مشخص کردن معیارهای اخلاقی مورد پسند درس گرفتن از سیره اخلاقی پیامبران ایجاد تعهد اخلاقی میان افراد
	صادق بودن	صادق و راستگو بودن در انجام وظایف سازمانی پذیرفتن اشتباهات و تلاش برای جبران همدردی با کارکنان وجود مدیر اخلاق مدار متواضع بودن و احترام گذاشتن ایجاد روابط عاطفی و صمیمانه با کارکنان ایجاد حس اعتماد نسبت به همکاران صداقت در تعاملات و عمل به تعهد
فردی	وفاداری اخلاقی	انتخاب مدیران با توجه به رعایت اخلاق و تزکیه در آن‌ها پایبندی مدیر به بعضی از اعمال معنوی خوش‌قولی نسبت به انجام وظایف شغلی خوش‌قولی نسبت به همکاران عدم بهانه‌تراشی نسبت به وظایف شغلی تعهد سازمانی در مقابل جامعه، کارکنان و ذی‌نفعان پایداری و ثبات در روابط درون مدرسه تمایل به امانتداری در سازمان مشورت با افراد باتجربه در انجام وظایف شغلی حمایت مادی و معنوی از کارکنان ایجاد محیط باز و انتقادپذیر توسط مدیر ایجاد نظم و ترتیب برای کارها توسط مدیر
	مسئولیت‌پذیری	درک افراد از وظایف و شیوه ارتقای اخلاقیات وجود روابط توسعه‌یافته بین مدرسان و مدیران بهبود نگرش اخلاقی در رفتار مدرسان داشتن انگیزه مضاعف برای انجام وظایف شغلی افزایش عملکرد مدرسان
	جو اخلاقی سازمان	داشتن اعتدال و محبت میان مدیر و کارکنان

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز (مفاهیم اولیه)
		آگاهی معلمان و مدیران از اخلاقیات و عملکردشان
		قضاوت نسبت به انجام کارهای درست و نادرست
		ارتقای ساختار تصمیم‌گیری گروهی
		حمایت از معلمان در محیط کاری
	فرهنگ اخلاقی	فرآیند کاری شفاف برای معلمان و مدیران
	سازمانی	حمایت معلمان و مدیران از همدیگر
		ایجاد محیط کار اخلاقی
		پرهیز از تعصب ناآگاهانه
		حفظ ارزش‌های اخلاقی در سازمان
		تشویق رفتارهای اخلاقی
		مراقبت از کارکنان در شرایط سخت
		همدردی مدیر با کارکنان
		عدالت محور بودن مدیر
		ایجاد فضای مناسب برای مشارکت
	سبک رهبری	راهنمای اخلاقی بودن برای دیگران
	اخلاقی	ایجاد محیط سازنده برای انتقادات
		رفتار صمیمانه با دیگران
		اعتماد مدیران به کارکنان
		رعایت قوانین و استانداردهای اخلاقی
		پیاده سازی سند تحول بنیادین
		حفظ ارزش‌های فرهنگی در جامعه
		انتخاب مدیر متناسب با اخلاق جامعه
	عوامل فرهنگی	مدیریت اخلاق در رابطه با گذشتگان و آیندگان
		به جریان انداختن سرمایه فرهنگی
		ایجاد ارزش افزوده توسط اخلاق
		به جریان انداختن سرمایه اجتماعی
		ایجاد اعتماد افراد نسبت به هم در جامعه
		ایجاد ارتباط اخلاقی بین خود و جامعه
		درک مشکلات دیگران در جامعه
		تلاش برای تحقق جامعه متعالی
	فراسازمانی	وجود شهروندان با مسئولیت و بافضیلت
		اخلاق مدارشدن جامعه
	عوامل اجتماعی	منفعت جمعی و فردی اخلاق
		ارتباط مستمر و مطلوب بین جامعه و مدارس و دانشگاه
		استقرار معنویت در سطح جامعه
		بی تفاوت نبودن نسبت به جامعه
		کمک به محرومین جامعه
		مسئولیت داشتن نسبت به حقوق دیگران در جامعه
		رعایت صداقت و امانتداری در جامعه

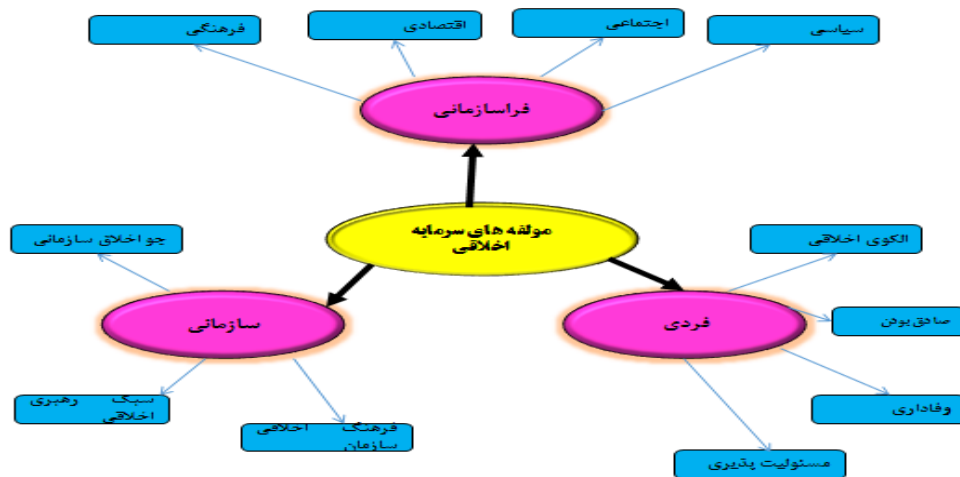

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز (مفاهیم اولیه)
	عوامل سیاسی	قرارگیری سرمایه اخلاقی در نظامی متکی به قدرت سیاسی انتخاب مدیر با مسائل مذهبی و سیاسی عدم سهل‌انگاری خانواده‌ها و جامعه عدم مداخله سیاسی در گزینش افراد حمایت مادی و معنوی از مدیران و معلمان وجود شرایط اقتصادی مناسب در جامعه
	عوامل اقتصادی	عدم وجود مسائل و مشکلات اقتصادی برابری در پرداخت حقوق و مزایا عدم وجود فشار اقتصادی برای مدیران و کارکنان مراکز آموزشی

در جلسات هماهنگی توافق نهایی در مورد کدهای مورد استفاده حاصل گردید. در نهایت برای روایی نظری سعی شده است تا پژوهش‌هایی مورد استفاده قرار گیرد که از اعتبار علمی بالایی به ویژه از نظر ارجاع مقالات علمی، برخوردار باشند.

۷. گام هفتم: ارائه یافته‌ها: در گام نهایی فرایند فراترکیب، یافته‌های حاصل از مراحل پیشین ارائه می‌گردد. در این مرحله یافته‌های حاصل از مراحل قبل در قالب یک مدل مفهومی ارائه می‌شود. در این پژوهش بر اساس نتایج تحلیل، ۱۱ مقوله فرعی، ۳ مقوله اصلی و ۸۲ کد شناسایی و آزمون کیفیت آن‌ها تأیید شد. مدل مفهومی مؤلفه‌های سرمایه اخلاقی در سازمان‌های آموزشی در شکل ۳ ارائه گردیده است. الگوی ارائه‌شده در این پژوهش در حقیقت اجماع نظریات ارائه‌شده در قالب یک مجموعه واحد است که دیدگاه جامع و کلی‌گرایانه‌ای نسبت به سرمایه اخلاقی در سازمان‌های آموزشی می‌دهد.

۶. گام ششم: کنترل کیفیت: در این پژوهش، تقریباً از تمامی روش‌های مذکور جهت ارزیابی کیفیت استفاده شد. بر اساس نظر Sandlowski and Baros، در پژوهش‌های فراترکیب کیفی، روایی توصیفی، یعنی تشخیص تمامی گزارش‌های تحقیقات مرتبط با موضوع و شناسایی و توصیف اطلاعات هر کدام از گزارش‌های موجود در مطالعه. روایی تفسیری در پژوهش‌های فراترکیب کیفی مربوط به پژوهشگران ثانوی است که گزارش‌های موجود در مطالعه را جمع‌بندی کرده و می‌نگارند. روایی نظری در فراترکیب، در درجه اول به اعتبار روش‌هایی برمی‌گردد که برای ایجاد یکپارچگی نتایج در پیش گرفته شده است و در گام بعد به یکپارچگی خود نتایج یا به عبارتی تفسیر محقق از یافته‌های پژوهشگران پیشین می‌پردازد. در این پژوهش برای روایی توصیفی سعی شده است، حتی‌الامکان بیشترین تعداد مقاله‌های مرتبط شناسایی و گردآوری شود. برای روایی تفسیری به این صورت عمل شد که از ۲ نفر پژوهشگر به عنوان کدگذار و مفسر استفاده شد و

شکل ۳: مدل مفهومی مؤلفه‌های سرمایه اخلاقی در سازمان‌های آموزشی

بحث

در تبیین مؤلفه فردی سرمایه اخلاقی می‌توان گفت هر چقدر کارکنان و مدیران سازمان از رفتارهای متعالی در سازمان حمایت کنند به همان نسبت اخلاقیات در شخصیت افراد نهادینه می‌شود و این خود باعث ایجاد نظم، ارتقای فضائل اخلاقی، افزایش تعهد عاطفی و رضایت شغلی در سازمان می‌شود. همچنین وجود مظاهر فردی اخلاق در سازمان باعث می‌شود کارکنان و مدیران احساس کنند که در محیط کاری شادتر و مؤثرتر زندگی می‌کنند و می‌توانند با تمام توان و وجدان کاری بالا در مسیر اثربخشی و بهره‌وری سازمان تلاش کنند.

۲. **مؤلفه سازمانی:** یافته‌های پژوهش نشان داد که یکی دیگر از مؤلفه‌های سرمایه اخلاقی در حوزه سازمانی قرار دارد. بر طبق ادبیات و پیشینه پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه سرمایه اخلاقی، می‌توان ادعان کرد که یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر با پژوهش حبیب مرادی و همکاران (۱۴۰۰ ش.) (۲۳)، کیانی و همکاران (۱۳۹۹ ش.) (۱۷)، عسگری (۱۳۹۹ ش.) (۲۴)، رضایی (۱۳۹۸ ش.) (۲۵)، براتیان (۱۳۹۸ ش.) (۱۸)، میری کرمانشاهی و همکاران (۱۳۹۸ ش.) (۱)، قاسمی و همکاران (۱۳۹۷ ش.) (۲۶) و ترجانی (۱۳۹۴ ش.) (۱۹) مشترک و همسو می‌باشد. در تبیین مؤلفه سازمانی سرمایه اخلاقی می‌توان گفت برای اخلاقی کردن سازمان‌ها، مدیران و رهبران نقش مهمی بر عهده دارند. مدیران و رهبران متعهد به رفتارهای اخلاقی در سازمان، می‌توانند در ارتقای رفتارهای

پژوهش حاضر به منظور شناسایی مؤلفه‌های سرمایه اخلاقی در سازمان‌های آموزشی با استفاده از رویکرد کیفی فراترکیب در حوزه پژوهش‌های کیفی انجام گردید. این پژوهش یکی از اولین پژوهش‌هایی است که به صورت جامع و گسترده به شناسایی مؤلفه‌های سرمایه اخلاقی در سازمان‌های آموزشی کشور از طریق سنتز مطالعات انجام‌شده، پرداخته است و بینش جدید، جامع، دقیق و ارزشمندی در این زمینه با درک عمیق از ماهیت موضوع ارائه نموده است که می‌تواند در تمهید توسعه سرمایه اخلاقی در نظام سازمان‌های آموزشی کشور مؤثر باشد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که مؤلفه‌های سرمایه اخلاقی در سازمان‌های آموزشی از سه مؤلفه کلیدی: فردی، سازمانی و فراسازمانی، تشکیل شده است.

۱. **مؤلفه فردی:** در پژوهش حاضر یکی از مؤلفه‌های اصلی شناسایی شده سرمایه اخلاقی، در بخش فردی سازمان‌های آموزشی بود. بر طبق ادبیات و پیشینه پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه سرمایه اخلاقی، می‌توان ادعان کرد که یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر با پژوهش شجاعی و همکاران (۱۴۰۰ ش.) (۱۶)، کیانی و همکاران (۱۳۹۹ ش.) (۱۷)، براتیان (۱۳۹۸ ش.) (۱۸)، میری کرمانشاهی (۱۳۹۸ ش.) (۱)، ترجانی (۱۳۹۴ ش.) (۱۹)، کیسی (Casey) و همکاران (۲۰۱۹ م.) (۲۰)، وانگ (Wang) و همکاران (۲۰۱۸ م.) (۲۱) و شفر (Shafer) (۲۰۱۵ م.) (۲۲) مشترک و همسو می‌باشد.

نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر مؤلفه‌های سرمایه اخلاقی در سازمان‌های آموزشی کشور در سه مقوله، فردی، سازمانی و فراسازمانی شناسایی شد. با عنایت به یافته‌های پژوهش حاضر برنامه‌ها و اقداماتی نظیر تشکیل شورای اخلاق در سازمان‌های آموزشی، تشکیل شورای اخلاق در معاونت آموزشی و معاونت پژوهشی سازمان‌های آموزشی، تدوین و گردآوری شیوه‌نامه رعایت اخلاق حرفه‌ای در سازمان‌های آموزشی و همچنین برگزاری کارگاه‌ها، همایش‌ها و نشست‌های تخصصی پیرامون ابعاد رویکرد اخلاقی و سرمایه اخلاقی در سازمان‌های آموزشی، طراحی سامانه اخلاق جهت آشنایی هرچه بیشتر فراگیران و اساتید با مفاهیم اخلاق و تولید محتوی متعدد آموزشی در زمینه اخلاقی و قراردعی آن در سامانه جهت استفاده دانشجویان، اساتید، کارکنان و مدیران، می‌تواند مؤثر واقع گردد.

مشارکت نویسندگان

عادل زاهد بابلان: نظارت بر مراحل تحقیق.

سلیم کاظمی: جمع‌آوری اسناد و تجزیه و تحلیل یافته‌ها.

شهرام مهرآور گیگلو: جمع‌آوری اسناد و مقالات مرتبط با موضوع.

مرتضی جاویدپور: نگارش متن مقاله.

نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

متعالی اخلاقی و ایجاد یک محیط اخلاقی سالم در سازمان مؤثر عمل کنند؛ هرچه سازمان اخلاق‌مدار باشد به همان اندازه سلامت، اعتماد، عدالت، تعهد، رفتار شهروندی و مسئولیت‌پذیری در بدنه سازمان افزایش می‌یابد و بدبینی کارکنان و سکوت کارکنان هم کاهش می‌یابد.

۳. مؤلفه فراسازمانی: یافته‌های پژوهش نشان داد که تعدادی از عوامل متشکله سرمایه اخلاقی در حوزه مسائل فراسازمانی قرار دارد. بر طبق ادبیات و پیشینه پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه سرمایه اخلاقی، می‌توان ادعان کرد که یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر با پژوهش شجاعی و همکاران (۱۴۰۰ ش.) (۱۶)، رضایی (۱۳۹۸ ش.) (۲۵)، زندی و همکاران (۱۳۹۸ ش.) (۲۷)، زارعی متین و همکاران (۱۳۹۶ ش.) (۱۴)، ترجانی (۱۳۹۴ ش.) (۱۹)، استومپکا (Sztompka) و همکاران (۲۸)، کیسی (Casey) و همکاران (۲۰۱۹ م.) (۲۰)، وانگ (Wang) و همکاران (۲۰۱۸ م.) (۲۱)، جای (Jaye) و همکاران (۲۰۱۸ م.) (۲۹) و ساه (Suh) و همکاران (۲۰۱۸ م.) (۳۰) مشترک و همسو می‌باشد. در تبیین مؤلفه فراسازمانی سرمایه اخلاقی می‌توان گفت توجه مدیران و مسئولان سازمان‌های دولتی و نهادهای قانونگذار پیرامون سازمان‌ها نقش بسیار مهمی در شکل‌گیری رفتارهای متعالی و اخلاق‌محور در سازمان‌ها دارد. همانطور که محیط سالم و مساعد زمینه را برای بروز رفتارهای اخلاقی در سازمان فراهم می‌کند، عوامل محیطی تنش‌زا نیز در عدم رعایت معیارهای اخلاقی مورد قبول سازمان، تأثیر مستقیم دارد و منجر به اولویت منافع شخصی بر منافع جمعی در سازمان می‌شود و سازمان عموماً با توسل به رفتارهای سیاسی اهداف خود را محقق می‌سازد. به طور کلی وجود و سرایت اخلاق در سازمان برای جامعه نیز حائز فایده است، زیرا باعث کاهش آسیب‌های اجتماعی و افزایش مشارکت و همکاری در بین افراد جامعه می‌شود.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

ملاحظات اخلاقی

اطلاعات جامع در رابطه با دلایل تحقیق، نتایج، حفظ محرمانگی و نحوه انجام تحقیق به افراد داده شد و رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان اخذ گردید.

References

1. Miri Kermanshahi M, Jafari P, Ghorchian NG. Ethical capital model of special non-governmental primary school principals in Tehran. *Islamic Lifestyle with a Focus on Health*. 2019; 4(3): 58-70. [Persian]
2. Mousavi F, Vashni A. Construction and determination of psychometric properties (reliability and validity) of professional ethics scale of educational managers. *Journal of Educational Leadership and Management*. 2016; 10(4): 141-159. [Persian]
3. Mousavi MO, Arabshahi K. The Relationship between Ethics of Organizational Excellence. *Ethics Quarterly in Science and Technology*. 2014; 9(2): 1-11. [Persian]
4. Alvani S. Designing a comprehensive model for managing the factors affecting the productivity of human resources. *Lecturer of Humanities*. 2001; 5(1): 1-20. [Persian]
5. Kiamani B, Zamani F. Investigating the relationship between ethical climate and organizational justice with organizational citizenship behavior in Mazandaran Education Organization in order to present a model. *Sociological Studies*. 2017; 11(41): 37-61. [Persian]
6. Gupta K, Krishnamurti C. Does corporate social responsibility engagement benefit distressed firms? The role of moral and exchange capital. *Pacific-Basin Finance Journal*. 2018; 50(3): 249-262.
7. Ansari M. The effect of religious orientation on ethical leadership among administrators of municipalities in Kashan district. Master's Thesis. Kashan: Naraq Islamic Azad University; 2014. [Persian]
8. Tajor A, Tajor M. the necessity of designing and implementing a curriculum based on moral and human values based on Islamic education. Tehran: The 10th Congress of Progress Pioneers; 2015.
9. Shahnazi R, Panahi M. Measuring the ethical level of banking in Iran, a case study of Iranian banks, Shiraz branches. *Islamic Financial Research*. 2016; 6(2): 67-100. [Persian]
10. Bull M, Ridley-Duff R, Foster D, Seanor P. Conceptualizing ethical capital in social enterprise. *Social Enterprise Journal*. 2010; 6(3): 250-264.
11. Liu A. Measuring Spiritual Capital as a latent variable. Lecture. Pasadena: The Research Methods Institute; 2007. p.1-14.
12. Zareie matin H, Shamsi F, Adibzadeh M. Ethical Capital Generating Social Capital. *Social Capital Management*. 2017; 4(1): 27-44. [Persian]
13. Masoumi Rad R. Design and measurement of work ethic scale. *Shushtar Journal of Social Sciences*. 2014; 8(26): 231-250. [Persian]
14. Manian A, ronaghi M. A Comprehensive Framework for E-marketing Implementation by Meta-Synthesis Method. *Journal of Business Management*. 2015; 7(4): 901-920. [Persian]
15. Shahbazi Soltani M, Salavatian S. Identification of the Defining Characteristics of Jihadi Manager through Meta-Synthesis Method. *Scientific Journal of Islamic Management*, 2017; 25(1): 199-230. [Persian]
16. Roshanbakhsh Ghanbari A, Samadi M, Farhangi A. Ethical capital reinforces the conceptual model of media economics. *Journal of Ethics in Science and Technology*. 2021; 16 (3): 119-126. [Persian]
17. Kiani I, Bahmani Ghaed K. The Relationship between Ethical Capital and Ethical Learning (Case Study of Lordegan County Welfare Department Staff). Minab: The First National Conference on Applied Research in Education Processes; 2020. [Persian]
18. Bratian F. Study and Analysis of the Impact of Ethical Capital (Transparency, Trust, Justice) on Customer Satisfaction (Case Study: New Subscribers of Tehran Gas Company Industries). Master Thesis in Business Management. Karaj: Faculty of Management and Accounting, Alborz University; 2018. [Persian]
19. Tarjani H, Madhoshi M. Ethical Capital, Social Capital and Knowledge Management at the University. Tehran: 8th National Conference and 2nd International Conference on Knowledge Management; 2015. [Persian]
20. Casey C, Delaney H. The effort of partnership: Capacity development and moral capital in partnership for mutual gains. *Economic and Industrial Democracy, culture and monitoring control*. *International Journal of Law, Crime and Justice*. 2019; 6(53): 46-55.
21. Wang X. Moral Capital Increases Value. In the Theory of Moral Capital. Springer, Singapore. 2018; 2(4): 59-78.
22. Shafer WE. Ethical climate, social responsibility, and earning management. *Journal of Business Ethics*. 2015; 126(1): 43-60.
23. Moradi H, Salimian M, Farrokh Seresht B, Agha Ahmadi G. Designing the ethical capital model of the organization with emphasis on education in the maritime transport industry (Case Study: General Administration of Ports and Maritime of Mazandaran Province). *Marine Science Education*. 2021; 8(3): 116-188. [Persian]

24. Askari H. Identifying the components of moral capital in the municipality of Qom province. Master Thesis in Public Administration, Toloee Mehr Institute of Higher Education. Qom: Department of Management; 2020. [Persian]
25. Rezaei H. Development of a model for improving the quality of profit based on moral capital and critical thinking. PhD thesis in Management. Bushehr: Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Bushehr Branch; 2019. [Persian]
26. Ghasemi M, Jamshidi Navid B, Ghanbari M, Moradi A. Identifying the components of organizations' ethical capital (case study). Journal of Educational Leadership and Management. 2018; 12(3): 209-223. [Persian]
27. Zandi A, Faghani Makrani K, Fazeli N. Test the corporate social responsibility rate based on the two approaches of exchange capital and ethical capital on the probability of bankruptcy. Management Accounting. 2019; 12(43): 67-75. [Persian]
28. Sztompka P. The Moral Capital: Much Needed Resource. Toronto: In Manuscript of the report for XIX ISA World Congress of Sociology, Power, Violence and Justice: Reflections, Responses and Responsibilities; 2018. p.15-21.
29. Jaye C, Young J, Egan T, Williamson M. Moral Economy and Moral Capital in the Community of Clinical Practice. Qualitative Health Research. 2018; 28(4): 523-533.
30. Suh JB, Shim HS, Button M. Exploring the impact of organizational investment on occupational fraud: Mediating effects of ethical culture and monitoring control. International Journal of Law, Crime and Justice. 2018; 53(2): 46-55.